

คนชายขอบในสารคดีของอรสม สุทธิสาคร: กรณีศึกษาอุดมการณ์
วิธีปฏิบัติทางวาทกรรมและสังคมวัฒนธรรม

MARGINAL PEOPLE IN NON-FICTION OF AORASOM SUTHISAKORN:
AN IDEOLOGY, DISCOURSE PRACTICE AND SOCIOLOGY PRACTICE STUDY

บัณฑิต ทิพย์เดช¹, สนม ครุฑเมือง² และ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์³

Bandit Thipdet¹, Sanom Khrutmuang² and Premvit Vivattanaseth³

มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 ม.9 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000^{1,2}

Naresuan University, 99 Moo 9, Tha Pho Sub-district, Muang District, Phitsanulok Province 65000^{1,2}

มหาวิทยาลัยพะเยา 19 ม.2 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา 56000³

University of Phayao, 19 Moo 2, Maeka Sub-district, Muang District, Phayao 56000³

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อศึกษาอุดมการณ์ ตลอดจนวิธีปฏิบัติทางวาทกรรม และสังคมวัฒนธรรมของคนชายขอบในสารคดีของอรสม สุทธิสาคร โดยใช้กรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis – CDA) ของแฟร์คลาฟ (Fairclough)

ผลการศึกษาค้นคว้าพบกลวิธีทางภาษาทั้งสิ้น 10 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการใช้คำศัพท์หรือวลี กลวิธี การใช้ประโยคเพื่อแสดงเหตุผล กลวิธีการใช้มูลบท กลวิธีการใช้อุปสรรคณ์ กลวิธีการใช้สหพท กลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ กลวิธีอ้างถึงส่วนใหญ่ กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ กลวิธีการใช้ ประโยค และกลวิธีการใช้โครงสร้างประโยคเพื่อแสดงความสัมพันธ์ ซึ่งกลวิธีทางภาษาดังกล่าว จะช่วยให้มองเห็นภาพอุดมการณ์คนชายขอบชัดเจนขึ้น

ผลการศึกษาวิธีปฏิบัติทางวาทกรรมและสังคมวัฒนธรรมพบว่า อุดมการณ์คนชายขอบ ที่สื่อสารผ่านงานเขียนในรูปแบบสารคดีมีแนวโน้มที่จะเข้าถึงคนส่วนใหญ่ได้ง่าย เนื่องด้วยรูปแบบ ของสารคดีที่อุดมไปด้วยข้อเท็จจริง มีวิธีการเขียนเล่าเรื่องที่น่าสนใจ มีการจัดวางรูปภาพ และองค์ประกอบที่สวยงาม ตลอดจนจนกระบวนการตีพิมพ์ที่สามารถทำซ้ำได้ จึงทำให้วาทกรรม เผยแพร่ได้กว้างไกล อีกทั้งการเผยแพร่วาทกรรมดังกล่าวในบริบทของสังคมไทยที่ยังคงเป็นสังคม แห่งความเชื่อเพื่อและให้ภัย ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจความเข้าใจคนชายขอบ และนำไปสู่การเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อคนชายขอบในที่สุด

คำสำคัญ: คนชายขอบ, สารคดี, อรสม สุทธิสาคร, อุดมการณ์, วาทกรรม

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์

ABSTRACT

The present study aimed to examine ideology as well as discourse and sociocultural practice of subaltern found in non-fiction written by Aorasom Suthisakorn which was analyzed by using Critical Discourse Analysis (CDA) (Fairclough).

The results revealed 10 language strategies. These included lexical and phrasal selection, reasoning, presupposition, metaphor, intertextuality, modality, reference, rhetorical questions, reduplication, and syntax. These strategies would provide a clear picture of marginal people.

Based on the results of discourse and sociocultural practice, it was found that ideology of marginal people communicated in the form of non-fiction tended to be easily accessed to most people because the non-fiction style filled with facts. It also had interesting narration, beautiful deployment image and composition as well as publishing process being able to reproduce. These affected to the wider publishing. In addition, the discourse publishing in Thai context, which was still a generous and forgiveness society was an important factor affecting the empathy of marginal people and leading to attitude change to marginal people.

KEYWORDS: Marginal People, Non-fiction, Aorasom Suthisakorn, Ideology, Discourse

บทนำ

การรับรู้และเข้าใจกระบวนการทำงานของ “ภาษา” ที่เคยมีมาแต่อดีตทำให้มนุษย์ไม่เคยหลุดออกจากข้อจำกัดที่ว่า “ภาษา” เป็นเพียงเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สื่อสารและทำความเข้าใจซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี แต่ทว่า คุณสมบัติบางประการของภาษาที่เราได้มองข้ามไปก็คือ ความสามารถในการใช้เพื่อบังคับควบคุมมนุษย์ด้วยกันเอง ดังนั้น ภาษาจึงมิได้เป็นเพียงแค่เครื่องมือสื่อสารที่บริสุทธิ์ไร้เดียงสาและตรงไปตรงมาอีกต่อไป แต่ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่เรียกว่า “อุดมการณ์” ทำงานแอบแฝงอยู่เบื้องหลัง ดังที่เมอร์เรียล บลอร์ (Meriel Bloor) และทอมัส บลอร์ (Thomas Bloor) (Bloor, 2007, p.11) กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “An Ideological Position Can Also be Hidden (or at Least Screened) by the Use of Words.” หรือแปลได้ว่า “คำเป็นที่ซ่อนของอุดมการณ์”

ในยุคของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) แนวคิดเรื่อง “อุดมการณ์” จะผูกพันอย่างแนบแน่นกับประเด็นเรื่อง “ชนชั้น” ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองในสังคมเป็นผู้ผลิตความคิดเชิงอุดมการณ์ออกมาครอบงำชนชั้นที่เสียเปรียบ ทั้งนี้เพื่อบำรุงรักษาความได้เปรียบของชนชั้นตนเองสืบไป อีกทั้งการพิจารณา “ภาษา” ในแวดวงสื่อมวลชน (Media Product) ระยะเวลาหลัง ยังได้สำคัญเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์กับชนชั้น โดยมักจะใช้แนวคิดอุดมการณ์แบบคาร์ล มาร์กซ์ มาเป็นกรอบคิดพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ภาษาสื่อมวลชน เพื่อให้ตระหนัก

ถึงอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองที่พยายามสร้าง “ภาษา” เพื่อให้ความรู้และสร้างความจริงขึ้นมาจัดระเบียบควบคุมสมาชิกของสังคม

กาญจนา แก้วเทพ (2554, น. 56) ได้ขยายประเด็นดังกล่าวต่อไปอย่างน่าสนใจอีกว่า นอกเหนือจากประเด็น “ชนชั้น” แล้ว อุดมการณ์ยังเป็นผลลัพธ์ที่เกิดมาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจทุกประเภท อาทิ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ ชนชาติ เชื้อชาติ สีผิว และรุ่นวัย ซึ่งลักษณะดังกล่าวถูกสะท้อนผ่าน “ภาษา” อันเป็นพื้นที่สำหรับแสดงภาพแห่งความขัดแย้งและการต่อสู้ระหว่างชนชั้นหรือระหว่างกลุ่มอำนาจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนำไปสู่ข้อสรุปได้ว่า “ภาษา” ไม่เคยมีความเป็นกลางหรือปราศจากอุดมการณ์แต่อย่างใด

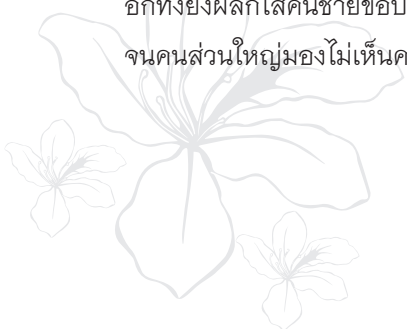
สอดคล้องกับหลุยส์ อัลธุสแซร์ (Louis Althusser) (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2554, น. 57) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ไว้ อย่างน่าสนใจเช่นกันว่า “อุดมการณ์” จะต้องถูกผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดโครงสร้างของสังคมที่มีความขัดแย้ง ทั้งในเรื่องชนชั้น เพศ ชนชาติ เชื้อชาติ สีผิว รุ่นวัย ให้ดำรงอยู่ต่อไป และปฏิบัติการดังกล่าวก็ยังคงดำเนินหน้าที่ตามปกติภายใต้ การใช้ชีวิตประจำวันของเรา โดยผ่านการผลิตตัวบทที่ทรงประสิทธิภาพ การควบคุมช่องทางกระจายของตัวบท ตลอดจนการกำกับทิศทางของการบริโภคตัวบท รวมถึงการตีความตัวบทนั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป็นอย่างดีว่า “อุดมการณ์” เป็นวิถีคิดที่ซับซ้อนและยกย่อน เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังอำนาจในการควบคุมจัดการสังคมผ่านระบบ

ภาษา นับได้ว่าเป็นกลวิธีอันแนบเนียนในการฝากฝังระบบความคิดดังกล่าวให้แทรกซึมลึกกลงไปในตัวปัจเจกบุคคลโดยไม่ต้องอาศัยความรุนแรงในการบีบบังคับ แต่จะสร้างการยอมรับให้เกิดด้วยความยินยอมพร้อมใจ

เมื่อหันมาพิจารณาถึงเกณฑ์การแบ่งชนชั้นในสังคม อาจทำให้มองเห็นอย่างชัดเจนว่า “ชนชั้น” ไม่ได้เกิดขึ้นมาเพียงเพราะความเชื่อในเรื่องของชาติกำเนิดที่แตกต่างกัน แต่หมายถึงการที่ผู้มีอำนาจ (ทางเศรษฐกิจและการเมือง) ได้กำหนดนิยามตัวตนของคนในแต่ละชนชั้น และจัดลำดับความสำคัญให้บุคคลแต่ละชั้นบนพื้นฐานของความไม่เท่าเทียมกัน ดังคำกล่าวของสุริยชัย หวันแก้ว (2546, น. 7) ที่ว่า ผู้มีอำนาจเหนือกว่าทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง มักจะใช้กระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะปิดกั้นหนทางของชนชั้นที่ถูกเรียกว่า “คนชายขอบ” ไม่ให้เข้าถึงยังตำแหน่งสำคัญ อันเป็นสัญลักษณ์ทางเศรษฐกิจ ศาสนา อำนาจ และการเมืองในสังคม โดยกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งคือ การใช้อำนาจนำเสนอของสื่อ อันถือเป็นกลไกทางอุดมการณ์รูปแบบหนึ่งของรัฐ ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ (2554) ได้ตอกย้ำกระบวนการทำงานในส่วนนี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อำนาจการนำเสนอของสื่อได้จัดวางพื้นที่และกำหนดอัตลักษณ์ของกลุ่มคนชายขอบให้เข้าไปในลักษณะของฝ่ายถูกกระทำเสมอ และยังคงทำให้มองเห็นในแง่ลบอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังผลักไสคนชายขอบให้กลายเป็นคนอันจนคนส่วนใหญ่มองไม่เห็นความสำคัญ

การนำเสนอภาพของคนชายขอบในลักษณะดังกล่าวอยู่เป็นประจำจึงมีความหมายเท่ากับการผลิตซ้ำ (Reproduction) อุดมการณ์ให้กับสังคมจนเกิดความคุ้นชินและเชื่อโดยปริยายว่ากลุ่มคนชายขอบมักจะมีอัตลักษณ์เป็นอย่างนั้นจริง และในที่สุดก็กลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่คนส่วนใหญ่ยอมรับอย่างไม่มีข้อสงสัย หรืออาจเรียกได้ว่าผู้มีอำนาจในการนำเสนอได้พยายามสร้าง “วาทกรรม” (Discourse) ชุดหนึ่งขึ้นมาเพื่อสะสมบ่มเพาะ หรือตอกย้ำภาพลักษณ์ของคนชายขอบ

แนวทางดังกล่าวจึงนำมาสู่การวิเคราะห์สารคดีของอรสม สุทธิสาคร ในมุมมองของการนำเสนอความคิด บ่มเพาะความเชื่อและอุดมการณ์เกี่ยวกับคนชายขอบ ตลอดจนถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม โดยผู้วิจัยมีเหตุผลในการเลือกสารคดีของอรสม สุทธิสาคร เพราะเป็นสารคดีที่มุ่งให้ความรู้ ข้อเท็จจริง และสะท้อนปัญหาสังคมอย่างตรงไปตรงมา ผสานกับการเจาะลึกถึงพื้นที่จริงเพื่อเข้าไปสัมผัสและเก็บข้อมูลจากคนชายขอบกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม จึงทำให้ข้อมูลเป็นที่น่าเชื่อถืออย่างมาก อีกทั้งอรสม สุทธิสาครยังเป็นนักเขียนสารคดีที่ได้รับการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินศิลปาธร สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี 2552 ก็ยิ่งทำให้งานสารคดีของนักเขียนผู้นี้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์คนชายขอบในสารคดีของอรสม สุทธิสาคร
2. เพื่อวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวกับคนชายขอบในสารคดีของอรสม สุทธิสาคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาอุดมการณ์คนชายขอบด้วยการรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) ของนอร์แมน แฟร์คลาฟ (Norman Fairclough) โดยวิเคราะห์จากกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์นักโทษ ตลอดจนพิจารณาถึงปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ว่าด้วยการกระบวนการผลิต การแพร่กระจาย การบริโภคน และการตีความตัวบท เพื่อให้เข้าใจถึงวิธีการที่อุดมการณ์จะเข้าไปมีผลต่อการครอบงำทางความคิดและความเชื่อ

1. เครื่องมือการวิจัย

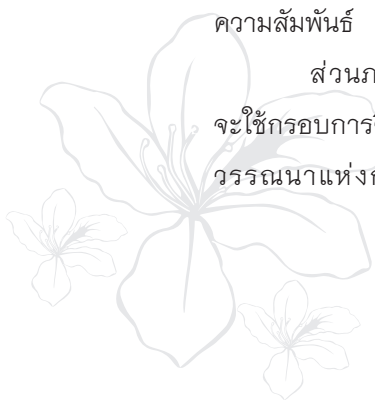
ใช้กรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา 10 รูปแบบ ประกอบด้วย กลวิธีการใช้คำศัพท์หรือวลี กลวิธีการใช้ประโยค เพื่อแสดงเหตุผล กลวิธีการใช้มูลบท กลวิธีการใช้อุปมาอุปไมย กลวิธีการใช้สัทพยางค์ คำแสดงทัศนภาวะ กลวิธีอ้างถึงส่วนใหญ่ กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ กลวิธีการซ้ำประโยค และกลวิธีการใช้โครงสร้างประโยค เพื่อแสดงความสัมพันธ์

ส่วนภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม จะใช้กรอบการวิเคราะห์ตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของเดลล์ ไฮล์ม

(Dell Hymes) เข้ามาช่วยเพื่อแสดงให้เห็นถึง กระบวนการผลิต การแพร่กระจาย การบริโภค และการตีความตัวบท ในฐานะของวาทกรรมชนิดหนึ่ง ซึ่งกรอบคิดนี้จะพิจารณาองค์ประกอบของการสื่อสาร 8 ด้าน คือ ฉาก (Setting) ผู้ร่วมเหตุการณ์ (Participant) จุดมุ่งหมาย (End) การลำดับวัจนกรรม (Acts sequence) น้ำเสียง (Key) เครื่องมือ (Instrument) บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ (Norms of Interaction and Interpretation) และ ประเภทของการสื่อสาร (Genre)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากสารคดีของอรสม สุทธิสาคร ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคนชายขอบ ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 – 2555 รวมทั้งสิ้น 15 เล่ม ได้แก่ เจ้าชายนักประพันธ์: เบื้องหลังฉากชีวิตของ ม.จ.อากาศดำเกิง รัชพัฒน์ (2531) นักฝันคนกล้า อ.อุตากร (2532) บนทางชีวิตแสวงหามาลา คำจันทร์ (2534) สนิมดอกไม้: ชีวิตจริงในมุมมืดของหญิงไทย (2539) ยังมีดอกไม้ในอรุณ (2539) คุณ ชีวิตในพันธนาการ (2540) อาชญากรเด็ก? (2543) ดอกไม้ราตรี ลินดามีชีวิต (2545) ชีวิตคู่ (ไม่) รู้กัน (2546) นักโทษประหารหญิง (2546) คนค้นชีวิต (2546) คำสารภาพ..บาปบริสุทธิ์ (2547) เข้าวันใหม่..ในเงามืด: พิมใจ อินทะมูล (2550) หลายชีวิต..ในแสงอัลสดง (2552) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้พิพากษากับผู้ต้องขัง (2555)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

เริ่มวิเคราะห์ตัวบทเพื่อค้นหาอุดมการณ์ที่แอบแฝงผ่านกลวิธีทางภาษา โดยจะวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาทั้ง 10 รูปแบบ ต่อมาวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการผลิต การแพร่กระจายของตัวบท การรับและการตีความตัวบท ตลอดจนวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างอุดมการณ์กับบริบททางสังคมในมิติต่าง ๆ อันสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของสังคมที่มีต่อการผลิตและบริโภคตัวบท อีกทั้งยังวิพากษ์ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในเชิงอำนาจ

ผลการวิจัย

สารคดีของอรสม สุทธิสาคร เป็นสื่อช่องทางหนึ่งที่ได้เลือกนำเสนอประเด็นของคนชายขอบอย่างต่อเนื่องหรืออาจเรียกว่าผลิตซ้ำเรื่องราวของคนชายขอบ ซึ่งสามารถจำแนก

กลุ่มของคนชายขอบได้ 8 กลุ่ม ได้แก่ นักเขียน ผู้หญิงชายขอบ ผู้มีวิถีเพศ ครอบครัวยากจน เด็กและวัยรุ่น นักโทษ ผู้สูงอายุ และผู้ติดเชื้อเอชไอวี

เมื่อพิจารณาสารคดีเกี่ยวกับคนชายขอบทั้งหมดด้วยกรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา จะทำให้มองเห็นถึงกระบวนการระดมชุดความคิด และกระบวนการหล่อหลอมให้เป็นอุดมการณ์ของคนชายขอบได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มนักเขียน กลวิธีทางภาษาได้แสดงให้เห็นถึงการสร้างตัวตนและการปลูกฝังความคิดความเชื่อที่ว่านักเขียนมักจะเป็นผู้มีความรู้สติปัญญาดี แต่ก็มีปัญหาหามาจากการเลี้ยงดูในครอบครัว อีกทั้งยังเป็นผู้มีปัญหาด้านสุขภาพ จึงทำให้ภาพลักษณ์ที่ออกมาดูเหมือนคนโดดเดี่ยวและแปลกแยก ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 1 คำศัพท์หรือวลีร่วมกับคำที่สื่อถึงนักเขียน

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์หรือวลี
สถานะ	บ้านแตก (2531, น. 39) เจ้าไม่มีศาล (2531, น. 102)
อารมณ์ความรู้สึก	อาภัพ (2531, น. 18) ส่วนเกิน ลูกรอกสายตา (2531, น. 43) ปมด้อย หม่นหมอง น้อยเนื้อต่ำใจ (2531, น. 54) ท้อถอย (2531, น. 147) คับแค้นขุ่นใจ ตัวประหลาด (2531, น. 101)
ลักษณะนิสัย	ช่างครุ่นคิด (2531, น. 54) ไม่ถือองค์ (2531, น. 107)
การใช้ชีวิต	ปลีกตัว อิสระ (2531, น. 42) โดดเดี่ยว เก็บตัว (2531, น. 54)
สุขภาพ	สุขภาพไม่สู้ดี (2531, น. 69) ปัญหาสุขภาพ สุขภาพใจไม่พร้อม (2531, น. 75)

2. กลุ่มผู้หญิงชายขอบ กลวิธีทาง ด้งกล่าว ถูกแปรสภาพให้กลายเป็นเครื่อง
ภาษาได้แสดงให้เห็นว่าการสร้างตัวตนและ รongรับอารมณ์ทางเพศ หรือสินค้าที่สามารถ
การปลุกฝังความคิดความเชื่อที่ว่า “ผู้หญิง” สร้างมูลค่าเพื่อการซื้อขายได้ (ตัวอย่างโสเภณี)
จะถูกเชื่อมโยงกับแกนกลางของ “ความสะอาด ก็เท่ากับเป็นการลดคุณค่าของความเป็นผู้หญิง
บริสุทธิ์ นำทะเลาะนุถนอม” กล่าวคือ หากลักษณะ ลงด้วย ดังตัวอย่าง

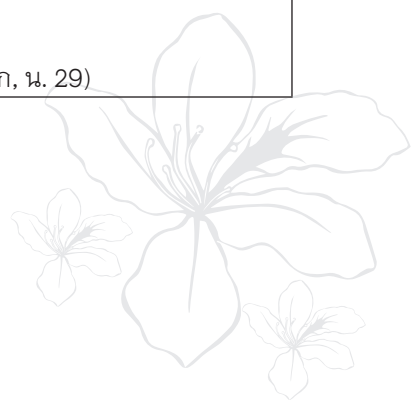
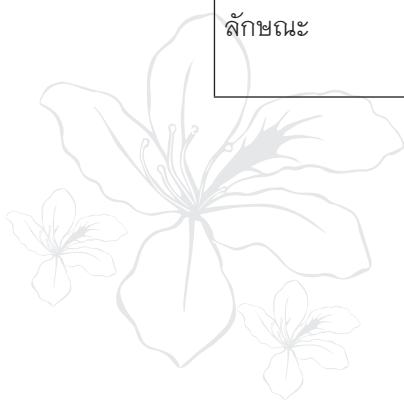
ตารางที่ 2 คำศัพท์หรือวลีร่วมกับคำที่สื่อถึงโสเภณี

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์หรือวลี
บุคลิกลักษณะ	ชอบหลงของ ชอบสนุก ชอบทำท่าย (2545, น. 45) ชอบอิสระ อิสระภาพ (2545, น. 77) ดูสวยเกินจริงเสมอยามเมื่อแสงไฟสีชมพูอาบร่าง (2545, น. 212)
การทำงาน	มีหน้าที่ดับความที่นกระหายของแรงละโมภปรารถนา (2545, น. 40) รongรับอารมณ์ผู้ชาย ตกเป็นเบี้ยล่าง เป็นเหยื่อที่ถูกเอาเปรียบ (2545, น. 165)
อารมณ์ความรู้สึก	รอยร้าวในชีวิต ตราประทับในใจ (2539ก, น. 120) มีความสุข ความสบาย ความร่ำรวย ความรู้สึกในทางบวก ทศนคติ ที่ดีต่องานอาชีพ (2545, น. 42)
การเงินและเศรษฐกิจ	หญิงบริการที่ใช้เงินแลกเปลี่ยนซื้อหา (2545, น. 40) โรคขยายจากความจนยาก (2545, น. 49)

3. กลุ่มผู้มีวิถีเพศ กลวิธีทางภาษา จำต้องปิดบังซ่อนเร้นตัวเอง อีกทั้งการสร้าง
ได้ช่วยสะท้อนให้เห็นว่าผู้มีวิถีเพศ โดยเฉพาะ ความสัมพันธ์ในลักษณะครอบครัวก็ไม่มี
กรณีของกลุ่มรักร่วมเพศที่มักจะมีความวิปริต ความมั่นคงถาวร และคลอนแคลนได้ง่าย
ผิดธรรมชาติ เป็นผู้มีพฤติกรรมน่าละอาย ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 3 คำศัพท์หรือวลีร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้มีวิถีเพศ

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์หรือวลี
ลักษณะ	ความรักในเพศเดียวกัน ความวิปริตผิดธรรมชาติ น่าละอาย ต้องปิดบัง ซ่อนเร้น (2546ก, น. 28) ไม่มั่นคงถาวร คลอนแคลนได้ง่าย (2546ก, น. 29)

4. กลุ่มครอบครัวทางเลือก กลวิธีทางภาษาจะช่วยเผยให้เห็นว่าครอบครัวทางเลือก โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีครอบครัวกับชาวต่างชาติ มักจะต้องมีการปรับตัวและใช้ความอดทนอย่างสูง เนื่องจากมีความต่างกันทั้งทางด้านเชื้อชาติ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ตลอดจนทัศนคติ ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 4 คำศัพท์หรือวลีร่วมกับคำที่สื่อถึงครอบครัวทางเลือก

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์หรือวลี
การใช้ชื่อ	ครอบครัวต่างวัฒนธรรม (2546ก, น. 224) กลไกการเลือกคู่ที่ไม่ได้เกิดจากความรัก (2546ก, น. 238)
ลักษณะ	กฎของขนบธรรมเนียมจีนอันเก่าแก่ร้อยรัด (2546ก, น. 95) ต้องปรับตัวและอดทนจนถึงที่สุด (2546ก, น. 95) ชีวิตอยู่ในกรอบ ไม่มีสิทธิ์เลือก (2546ก, น. 102)

5. กลุ่มเด็กและวัยรุ่น กลวิธีทางภาษามีส่วนช่วยให้มองเห็นว่าเด็กและวัยรุ่นมักจะมีทัศนคติโดยธรรมชาติ อีกทั้งยังมีความเป็นที่ต้องการของคนอื่น ดังนั้น การช่วยพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตเป็นจริงเป็นไปอย่างราบรื่น สิ่งสำคัญที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดบาดแผลในชีวิต ความเปราะบางทางอารมณ์ ตลอดจนถึงความกดดันในชีวิต และในที่สุดอาจจะส่งผลให้กลายเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมรุนแรงต่อไปในอนาคต ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 5 คำศัพท์หรือวลีร่วมกับคำที่สื่อถึงเด็กและวัยรุ่น

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์หรือวลี
การใช้ชื่อ	คนดีที่แสนสุขภาพ (2543, น. 23) วัยที่ยังไม่เดียงสาต่อโลก ไม่เดียงสาต่อชีวิต (2543, น. 33) เด็กที่ถูกทำร้ายด้วยน้ำมือพ่อแม่ เด็กที่ขาดไร้อุ่นไอรัก (2543, น. 82)
พฤติกรรม	คนดีที่ใช้ชีวิตไม่เป็น เด็กเกเรที่มีทักษะชีวิตเหนือกว่า (2543, น. 27) บ่มเพาะความซิงซังตั้งแต่ต้นสังคมและผู้คน (2543, น. 82)
ลักษณะนิสัย	เปราะบางทางอารมณ์ มีความกดดัน (2543, น. 23)

6. กลุ่มนักโทษ กลวิธีทางภาษาได้ทำให้รู้ว่าความเป็นนักโทษ หากไม่ได้เกิดจากสันดานก็มักจะเกิดจากความพลั้งพลาดประมาท ถูกใส่ร้าย ตลอดจนความไม่รู้กฎหมาย เมื่อเข้าไปรับโทษในคุก นักโทษส่วนใหญ่จะหันหน้าเข้าหาธรรมะเพื่อระงับจิตใจให้สงบและความไฝ่ฝันเพียงอย่างเดียวที่นักโทษทุกคนต้องการ คือ อิสราภาพ

ตารางที่ 6 คำศัพท์หรือวลีร่วมกับคำที่สื่อถึงนักโทษ

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์หรือวลี
การแบ่งชนชั้น	เสมอภาค (2540, น. 28) คุณค่าติดลบ ชนชั้นต่ำ (2555, น. 2)
ที่มาและเหตุผล	โดยสันดาน พลังพลาด ประมาท ถูกใส่ร้าย (2540, น. 29) ขาดความระมัดระวัง (2546, น. 89)
การใช้ชีวิตและพฤติกรรม	หันหลังให้กับการมีชีวิตอย่างอิสระเสรี (2540, น. 29) หันหน้าเข้าหาธรรมชาติ (2555, น. 47) มีเวลาอยู่กับตัวเอง (2555, น. 57)
อารมณ์ความรู้สึก	ทุกข์ทรมานอันสาหัส (2546, น. 81) ยากที่จะทำใจ (2546, น. 87) โทษภัย บทเรียน ถูกตีตรา (2546, น. 89)
ความคาดหวัง	ฝันถึงอิสระภาพ (2546, น. 52)

7. กลุ่มผู้สูงอายุ กลวิธีทางภาษา ผู้สูงอายุในปัจจุบันบางส่วนจึงเป็นผู้ที่ยังมี
ได้ช่วยให้เข้าใจว่าผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีจิตใจสงบ สุขภาพแข็งแรง สดชื่น และแจ่มใสอยู่เสมอ
ร่วมเย็น อีกทั้งยังเป็นคนธรรมชาติมิโม ดังนั้น ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 7 คำศัพท์หรือวลีร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้สูงอายุ

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์หรือวลี
ลักษณะทางกายภาพ	ดวงหน้ายับย่น ผมหงอกดอกเลา ร่างผ่ายผอม สังขารอันกรอบเกรียม สังขาร ที่อ่อนเปลี้ย มือที่เหี่ยวยุบไปนด้วยเส้นเอ็น (2552, น. 81)
ลักษณะนิสัย	ขยัน ใจเย็น มีระเบียบ ใจบุญ ชอบช่วยเหลือญาติพี่น้อง ธรรมชาติมิโม ชอบทำบุญ (2552, น. 110)

8. กลุ่มผู้ติดเชื่อเชอโฮวี กลวิธี
ทางภาษา จะช่วยให้รู้ว่าผู้ติดเชื่อเชอโฮวีจะต้อง
เป็นคนที่ยึดมั่นมาก อีกทั้งยังต้องเป็นคนที่
จิตใจเข้มแข็ง รวมน้ำใจ ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 8 คำศัพท์หรือวลีร่วมกับคำที่สื่อถึงผู้ติดเชื้อเอชไอวี

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์หรือวลี
การใช้ชื่อ	ผู้ป่วย ผู้ติดเชื้อ (2546, น. 220)
อารมณ์ความรู้สึก	เซ็นซิทีฟ (2546, น. 220)
สติปัญญา	การศึกษาน้อย เรียนรู้มาก มีน้อยแต่ให้มาก (2550, น. 137)
ฐานะ	คนจน รวยน้ำใจ (2550, น. 154)
สุขภาพ	โรครุนแรง จิตใจแข็งแรง (2550, น. 171)

นอกจากนี้ การใช้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารยังได้ช่วยแสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการทางวาทกรรมว่าด้วยกระบวนการผลิต การแพร่กระจาย การบริโภค และการตีความตัวบท ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวกับคนชายขอบ ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

กลุ่มนักเขียน

การตีพิมพ์ (ผลิตและเผยแพร่) วาทกรรมดังกล่าวครั้งแรกในระหว่างเหตุการณ์ช่วงที่มีพระราชกำหนดยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 (ปร.42) พ.ศ. 2533 ถือเป็น การผ่อนคลายบรรยากาศความตึงเครียดในวงการนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ จึงทำให้วาทกรรมเกี่ยวกับนักเขียนชายขอบถูกนำเสนอออกไปได้อย่างกว้างขวาง จนนำไปสู่การอ่านและการรับรู้ (บริโภคและตีความ) เกี่ยวกับนักเขียนด้วยมุมมองเรื่องการใช้ชีวิต โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูและให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรอย่างเท่าเทียม เพื่อมิให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจหรือมีความรู้สึกเหลื่อมล้ำกัน

กลุ่มผู้หญิงชายขอบ

การตีพิมพ์ (ผลิตและเผยแพร่) วาทกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ

ค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ซึ่งมีสาระสำคัญว่า การค้าประเวณีมีสาเหตุสำคัญจากสภาพเศรษฐกิจและสังคม ผู้ทำการค้าประเวณีส่วนมากเป็นผู้ซึ่งด้อยสติปัญญาและการศึกษาสมควรลดโทษผู้กระทำการค้าประเวณี และเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นได้รับการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการให้การอบรมฟื้นฟูจิตใจ การบำบัดรักษาโรค การฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพ ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต นำไปสู่การอ่านและการรับรู้ (บริโภคและตีความ) เกี่ยวกับกลุ่มผู้หญิงชายขอบด้วยมุมมองเรื่องรูปแบบการใช้ชีวิต โดยเฉพาะการให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก เพื่อป้องกันมิให้เด็กเลือกเดินทางไปสู่เส้นทางสายมืด อันเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวเข้าสู่อาชีพค้าประเวณี

กลุ่มผู้มีวิฤติเพศ

การตีพิมพ์ (ผลิตและเผยแพร่) วาทกรรมดังกล่าวเป็นครั้งแรกเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่กลุ่มผู้มีวิฤติเพศในสังคมไทยได้เริ่มเคลื่อนไหว โดยในปี พ.ศ. 2544 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มฟ้าสีรุ้ง เพื่อรณรงค์เรื่องการป้องกันโรคเอดส์ในกลุ่มชายผู้รักร่วมเพศ เรียกร้องสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ และความเท่าเทียมในสังคม สร้างความเข้าใจอันดีในกลุ่มรักร่วมเพศต่อสังคม จนนำไปสู่การอ่านและการรับรู้

(บริโภคและตีความ) เกี่ยวกับกลุ่มผู้มีวิถีเพศ ด้วยมุมมองรูปแบบการใช้ชีวิต โดยเฉพาะการใช้ชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันในเรื่องเพศ

กลุ่มครอบครัวทางเลือก

การตีพิมพ์ (ผลิตและเผยแพร่)

วาทกรรมดังกล่าวครั้งแรกเป็นยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 โดยมีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า ด้วยเรื่องการพัฒนาคนไทยทุกคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกทางสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวที่จะมีส่วนช่วยและบทบาทในด้าน การจัดการศึกษา ด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ตลอดจนมีความเข้มแข็งในการดูแลและพัฒนาคุณภาพของสมาชิกทุกมิติ จนนำไปสู่การอ่านและการรับรู้ (บริโภคและตีความ) เกี่ยวกับกลุ่มครอบครัวทางเลือกด้วย มุมมองรูปแบบการใช้ชีวิต โดยเฉพาะการเลือก มีชีวิตคู่ในรูปแบบที่เหมาะสม

กลุ่มเด็กและวัยรุ่น

การตีพิมพ์ (ผลิตและเผยแพร่)

วาทกรรมดังกล่าวครั้งแรกเป็นยุคของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 โดยมีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า ด้วยเรื่องเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนจากรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง กล่าวคือ การพัฒนาคนไทยทุกคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรง เป็นคนเก่ง คนดี มีระเบียบวินัย รู้หน้าที่ มีความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ ต่อสังคมส่วนรวม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จนนำไปสู่การอ่านและการรับรู้ (บริโภค

และตีความ) เกี่ยวกับกลุ่มเด็กและวัยรุ่น ด้วยมุมมองการใช้ชีวิต โดยเฉพาะการให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็กและวัยรุ่น เพื่อลดความ กังวลและลดความความคับแค้นของเด็ก ทำให้ พวกเขา มีนิสัยร่าเริง มองโลกในแง่ดี

กลุ่มนักโทษ

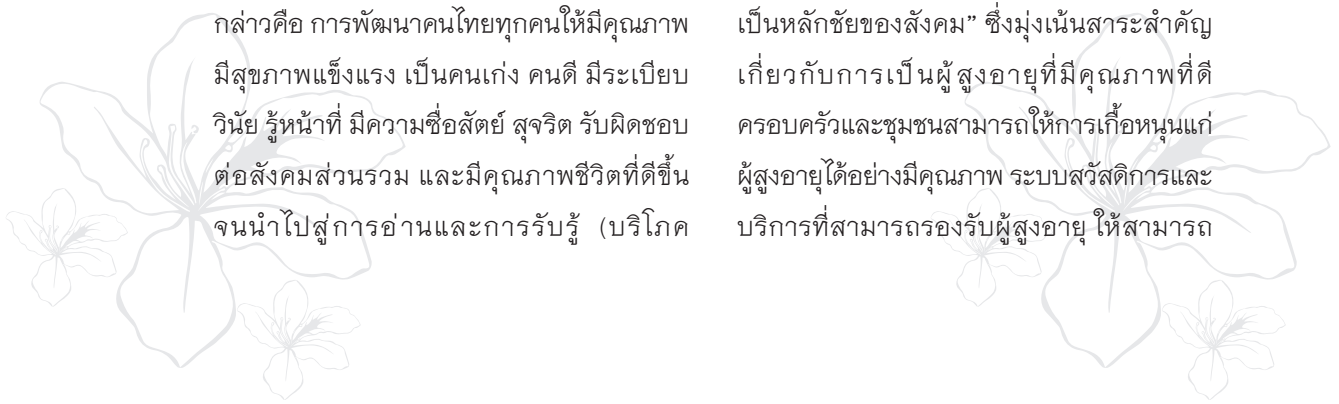
การตีพิมพ์ (ผลิตและเผยแพร่)

วาทกรรมดังกล่าวครั้งแรกเกิดในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ได้ กำหนดเรื่องของสิทธิไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ 2550 โดยบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเพิ่ม มากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา อันส่งผล ให้บุคคลหรือผู้ต้องขังได้รับการคุ้มครอง ในสิทธิเสรีภาพมากขึ้น เพราะสิทธิเสรีภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการ ดำเนินชีวิตของบุคคลทุกคนในสังคม จนนำไปสู่การอ่านและการรับรู้ (บริโภคและตีความ) เกี่ยวกับกลุ่มนักโทษด้วยมุมมองที่ เห็นว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการแนะนำตักเตือนผู้รับสารให้ตระหนักถึงโทษภัยต่าง ๆ ที่อาจทำให้ชีวิตเข้าไปแปดเปื้อนในคุก

กลุ่มผู้สูงอายุ

การผลิตและเผยแพร่วาทกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุอยู่ในช่วงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “ผู้สูงอายุ เป็นหลักชัยของสังคม” ซึ่งมุ่งเน้นสาระสำคัญ เกี่ยวกับการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพที่ดี

ครอบครัวและชุมชนสามารถให้การเกื้อหนุนแก่ ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ ระบบสวัสดิการและ บริการที่สามารถรองรับผู้สูงอายุ ให้สามารถ

ตำราอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐาน ตลอดจนทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในระบบสวัสดิการและบริการให้แก่ผู้สูงอายุ โดยมีการกำกับดูแลเพื่อการคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้บริโภคนำไปสู่การอ่านและการรับรู้ (บริโภคและตีความ) เกี่ยวกับกลุ่มผู้สูงอายุในมุมมองที่เห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์สำหรับการแนะนำผู้รับสารให้ตระหนักถึงการเรียนรู้ ดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุในสังคมไทยในฐานะผู้ที่เคยเป็นหลักของครอบครัว และเคยเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น

กลุ่มผู้ติดเชื่อเอชไอวี

การตีพิมพ์ (ผลิตและเผยแพร่) วาทกรรมดังกล่าวครั้งแรกในปี พ.ศ. 2546 เป็นช่วงเวลาของ “วันโรคเอดส์แห่งโลก” ซึ่งในปีเดียวกันนี้ องค์การอนามัยโลกก็ได้เน้นหนักในเนื้อหาและแนวทางที่ว่า “ทุกชีวิตมีคุณค่า โปรดอย่าตัดสินด้วยเอดส์” (Stigma and Discrimination – Live and Let Live) อันเป็นการมองทะลุให้เห็นถึงคุณค่าของผู้ติดเชื่อในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่ทำผิดพลาดได้แก่เช่นคนทั่วไป นำไปสู่การอ่านและการรับรู้ (บริโภคและตีความ) เกี่ยวกับกลุ่มผู้ติดเชื่อเอชไอวีในมุมมองที่เป็นประโยชน์สำหรับการใช้ชีวิต ในฐานะของผู้ติดเชื่อที่มีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดี อีกทั้งยังเป็นคนที่พลิกบทบาทของตนเองจากชาวบ้านธรรมดาเป็นนักพัฒนาและได้เปลี่ยนมุมมองเดิม ๆ ที่ว่าผู้ติดเชื่อเป็นเพียงขยะสังคมที่ลอยตามน้ำให้กลายมาเป็นการริใช้เคลขยะให้ใช้ประโยชน์ได้

สรุปผลการวิจัย

จากการใช้กรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis – CDA) ของแฟร์เคลาฟ (Fairclough, 2003) ในการศึกษาอุดมการณ์คนชายขอบในสารคดีของอรสม สุทธิสาคร ได้แสดงให้เห็นว่าหน้าที่ของ “ภาษา” ในฐานะเครื่องมือแสดงความคิดได้กลายเป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างตัวตนและปลูกฝังความเชื่อ ซึ่งก็คือการสร้าง “อุดมการณ์” ให้คนชายขอบทั้ง 8 กลุ่มผ่านกลวิธีทางภาษา 10 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการใช้คำศัพท์หรือวลี กลวิธีการใช้ประโยคเพื่อแสดงเหตุผล กลวิธีการใช้มูลบท กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ กลวิธีการใช้สหบท กลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ กลวิธีอ้างถึงส่วนใหญ่นักวิชาการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ กลวิธีการใช้ประโยค และกลวิธีที่ใช้โครงสร้างประโยคเพื่อแสดงความสัมพันธ์

นอกจากนี้ วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและสังคมวัฒนธรรมของคนชายขอบ ได้แสดงให้เห็นว่าการตีพิมพ์ (ผลิตและเผยแพร่) วาทกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นในยุคที่มีบริบททางสังคมแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มนักเขียน เกิดในยุคก่อนคลายความตึงเครียดในวงการนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ กลุ่มผู้หญิงชายขอบ เกิดในยุคให้ความคุ้มครองผู้หญิงค้าประเวณี กลุ่มผู้มีวิฤต เกิดในยุคที่เริ่มมีการแสดงออกทางเพศอย่างมีเสรี กลุ่มครอบครัวทางเลือก เกิดในยุคแห่งการสร้างรากฐานครอบครัวที่แข็งแรงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่วนกลุ่มเด็กและวัยรุ่น เกิดในยุคของการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครอง กลุ่มนักโทษ เกิดในยุคที่เน้นด้าน

เสรีภาพของปัจเจกบุคคล กลุ่มผู้สูงอายุ เกิดขึ้นในยุคของสวัสดิการและคุ้มครองผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี เกิดขึ้นในยุคการมองเห็นคุณค่าของผู้ติดเชื้อ นำไปสู่การอ่านและการรับรู้ (บริโภคและตีความ) เกี่ยวกับกลุ่มคนชายขอบด้วยมุมมองที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการแนะนำตักเตือนผู้รับสาร

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้รับสารส่วนใหญ่มีความเชื่อและความเข้าใจพื้นฐานว่างานเขียนประเภทสารคดีจะเป็นงานที่สะท้อนถึงความเป็นจริงเกี่ยวกับคนชายขอบอย่างตรงไปตรงมา แต่ทว่า เมื่อพิจารณาสารคดีในฐานะที่เป็นตัวบทประเภทหนึ่ง จะพบว่าตัวบทนั้นสามารถที่จะปลุกฝังความเชื่อ ทศนคติ หรือค่านิยมบางอย่างตามความต้องการของผู้ส่งสาร ทั้งนี้โดยอาศัยคุณสมบัติของภาษาในการเคลือบแฝง และทำให้รู้สึกราวกับว่าสิ่งที่กำลังนำเสนออยู่นี้ เป็นเหมือนเรื่องธรรมดาที่เราไม่คิดจะตั้งคำถาม จนในที่สุดก็กลายเป็นการควบคุม ครอบงำ และทำให้เรารู้สึกถึงความพึงพอใจกับสภาพที่รู้เห็นและเป็นอยู่โดยไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วแต่เป็นเช่นนั้นโดยปกติวิสัย

ดังนั้น การวิเคราะห์อุดมการณ์คนชายขอบที่ถูกนำเสนอผ่านสารคดีของ อรสม สุทธิสาคร ด้วยกรอบคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) จึงทำให้เราต้อง

ลุกขึ้นมาตั้งคำถามถึงสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ว่า มาจากระบวนการผลิต การนำเสนอ ที่ดำเนินไปตามกลไกภายใต้การกำกับควบคุมของรัฐไม่ว่าจะเป็นการใช้เสียงจากสถาบันทางการแพทย์ เป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางของกลุ่มคนชายขอบ ทั้งทางด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ตลอดจนสถาบันทางกฎหมายที่มีหน้าที่กำกับดูแลพฤติกรรมคนชายขอบให้อยู่ในกรอบระเบียบอันดีงามของสังคม นำไปสู่การบริโภคและตีความโดยผู้รับสารที่จะต้องพิจารณาและตีความตัวบทดังกล่าวตามกฎเกณฑ์พื้นฐานของสังคมที่ตนเองสังกัด ซึ่งก็คือสังคมไทยที่ยังคงเชื่อกันว่าเป็นสังคมแห่งความเอื้อเฟื้อและให้อภัย อันเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจอกเข้าใจนักโทษ และนำไปสู่การเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อนักโทษได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้งานสารคดีของอรสม สุทธิสาคร ซึ่งเป็นนักเขียนที่มีสถานะเป็นคนในขอบ ดังนั้น การศึกษานี้จึงเป็นเพียงมุมมองของคนในขอบที่มีต่อคนชายขอบ ดังนั้น ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบงานสารคดีที่ผู้เขียนมีสถานะเป็นคนชายขอบด้วย ก็จะทำให้เห็นถึงมุมมองอีกด้านหนึ่งของคนชายขอบที่มีต่อคนชายขอบด้วยกัน จนนำไปสู่การมองเห็นถึงความคิดของทั้งสองฝ่ายว่าจะมีบทสรุปเป็นการส่งเสริมหรือคัดค้านทางอุดมการณ์

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2554). *สื่อเก่า สื่อใหม่ ใจเชื่อมร้อย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จันทิมา เขียมานนท์. (2549). *การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอดส์ในสังคมไทยตามแนวปฏิพันธ์วิเคราะห์*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุริชัย หวันแก้ว. (2546). *กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- อรสม สุทธิสาคร. (2531). *เจ้าชายนักประพันธ์: เบื้องหลังฉากชีวิตของ ม.จ.อากาศดำเกิง ทรัพย์พัฒน*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- อรสม สุทธิสาคร. (2532). *นักฝันคนกล้า อ.อุดากร*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- อรสม สุทธิสาคร. (2534). *บนทางชีวิตแสวงหา มาลา คำจันทร์*. กรุงเทพฯ: สามัญชน.
- อรสม สุทธิสาคร. (2539ก). *สนิมดอกไม้: ชีวิตจริงในมุมมืดของหญิงไทย*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อรสม สุทธิสาคร. (2539ข). *ยังมีดอกไม้ในอรุณ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- อรสม สุทธิสาคร. (2540). *คุก ชีวิตในพันธนาการ*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อรสม สุทธิสาคร. (2543). *อาชญากรเด็ก ?*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อรสม สุทธิสาคร. (2545). *ดอกไม้ราตรี สิ้นคำมีชีวิต*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อรสม สุทธิสาคร. (2546ก). *ชีวิตคู่ (ไม่) รู้กัน*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อรสม สุทธิสาคร. (2546ข). *นักโทษประหารหญิง*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อรสม สุทธิสาคร. (2546ค). *คนค้นชีวิต*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อรสม สุทธิสาคร. (2547). *คำสารภาพ...บาปบริสุทธิ์*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อรสม สุทธิสาคร. (2550). *เช้าวันใหม่...ในเงามืด: พิมพ์ อินทะมูล*. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกพิมพ์.
- อรสม สุทธิสาคร. (2552). *หลายชีวิต...ในแสงอัสดง*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อรสม สุทธิสาคร. (2555). *การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้พิพากษากับผู้ต้องขัง*. กรุงเทพฯ: สำนักกิจการในพระราชดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา.
- อัลดูแซร์, หลุยส์. (2529). *อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ*. แปลโดย กาญจนา แก้วเทพ. กรุงเทพฯ: โครงการหนังสือเล่ม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bloor, M. (2007). *The practice of critical discourse analysis: an introduction*. London: Hodder Arnold.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.

